

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	3Cdo/81/2024
Identifikačné číslo spisu:	8116213831
Dátum vydania rozhodnutia:	10.12.2025
Meno a priezvisko:	Mgr. Renáta Gavalcová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2025:8116213831.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ U. O., narodeného R. a 2/ M. O., narodenej R. obaja zastúpení advokátom JUDr. Rastislavom Stanekom, Prešov, Mukačevská 19, proti žalovanému D. O., narodenému X.. zastúpenému advokátom JUDr. Martinom Tobiašom, Široké 495, o určenie vlastníckeho práva, vedenom na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 24C/142/2016, o dovolaní žalobcov 1/ a 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 22. apríla 2024 sp. zn. 7Co/51/2023, takto

rozhodol:

I. Rozsudok Krajského súdu v Prešove z 22. apríla 2024 sp. zn. 7Co/51/2023 v časti jeho výroku II., ktorým žalovanému priznal voči žalobcom nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % z r u š u j e a vec mu v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

II. Dovolanie vo zvyšnej časti o d m i e t a.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prešov (ďalej „súd prvej inštancie“, „okresný súd“) v poradí druhým rozsudkom z 26. apríla 2019 č. k. 24C/142/2016-185 rozhodol tak, že určil, že nehnuteľnosť - pozemok, KN - C, parcelné číslo 294 o výmere 1455 m², druh pozemku: orná pôda zapísaný na liste vlastníctva číslo XXXX, katastrálne územie T., obec T. vedenom Okresným úradom Sabinov, katastrálnym odborom je v podielovom spoluvlastníctve žalobcu 1/ a žalobkyne 2/, oboch v spoluvlastníckom podiele 1 k celku (I. výrok). Ďalej určil, že nehnuteľnosti zapísané na liste vlastníctva č. R., katastrálne územie T., obec T., vedenom Okresným úradom Sabinov, katastrálnym odborom, t. j.: pozemok, KNC, parcelné číslo 291/1 o výmere 349 m², druh pozemku: zastavané plochy a nádvoria, pozemok, KNC, parcelné číslo 291/2 o výmere 40 m², druh pozemku: zastavané plochy a nádvoria, pozemok, KNC, parcelné číslo 291/3 o výmere 76 m², druh pozemku: zastavané plochy a nádvoria, pozemok, KNC, parcelné číslo 293 o výmere 382 m², druh pozemku: záhrady, stavba, súpisné číslo XXX - dielňa montáže plynových zariadení stojaca na parcele KNC parcelné číslo 291/3, stavba, súpisné číslo XXX - administratívna budova - kancelárie stojaca na parcele KNC parcelné číslo 291/2, sú vo výlučnom vlastníctve žalobcu 1/ vo vlastníckom podiele 1/1 (II. výrok). Zároveň priznal žalobcovi 1/ a žalobkyňi 2/ (ďalej aj len „žalobcovia“) v zmysle ust. § 251, § 262 ods. 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) voči žalovanému nárok na náhradu trov konania v rozsahu

100 % (III. výrok).

1.1. Po právnej stránke okresný súd viazaný právnym názorom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) vysloveným v zrušujúcom rozhodnutí z 28. novembra 2018 č. k. 8Co/51/2018-133 odôvodnil svoje rozhodnutie v zmysle ust. § 628 ods. 1, 2, § 630, § 469, § 469a ods. 1 č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov (ďalej len „OZ“, „Občiansky zákonník“). Súd prvej inštancie na základe vykonaného dokazovania zistil skutkový stav, podľa ktorého 20. marca 1992 žalobcovia ako darcovia uzatvorili so žalovaným ako obdarovaným darovaciu zmluvu, na základe ktorej bezodplatne previedli svoje spoluvlastnícke podiely na nehnuteľnosti vkladom vlastníckeho práva z 19. augusta 2009 pod V - 889/2009. Okresný súd konštatoval, že naliehavý právny záujem žalobcov na podaní žaloby o určenie vlastníckeho práva je daný, nakoľko vydaný rozsudok je spôsobilým podkladom pre zmenu zápisu vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností tak, aby zodpovedal skutočnému stavu. Výzva na vrátenie daru bola žalovanému doručená 7. júla 2016, žalovaný však neposkytol žalobcom potrebnú súčinnosť na zosúladenie údajov v katastri nehnuteľností.

1.2. Okresný súd zistil, že žalovaný sa opakovane dopustil protiprávneho konania voči žalobcom, ako aj voči členom rodiny žalobcu 1/, za čo bol potrestaný v priestupkovom konaní. Uviedol svoju úvahu, podľa ktorej hrubosť porušenia dobrých mravov spočíva v tom, že žalovaný porušoval dobré mravy voči väčšiemu počtu osôb, tieto osoby sú jeho blízkymi osobami, konkrétne otec, matka a sestra, jeho otec a matka sú osobami vo vyššom veku, v zmysle § 139 Trestného zákona dokonca chránenými osobami a toto porušovanie dobrých mravov trvá niekoľko rokov, minimálne od roku 2014, kedy žalobca 1/ dostal v dôsledku správania žalovaného infarkt. Žalovaný pod vplyvom alkoholu vystupuje voči žalobcovi 1/ a voči členom jeho rodiny obzvlášť agresívnym spôsobom, významným faktorom je aj fakt, že bývajú na susediacich pozemkoch, pričom len po pozemku žalovaného je možný prístup žalobcov a členov ich rodiny do domu, v ktorom bývajú. Súd prvej inštancie preto dospel k presvedčeniu, že žalovaný sa voči žalobcom správal spôsobom hrubo porušujúcim dobré mravy a žalobcovia sa oprávnene domáhali vrátenia darovaných nehnuteľností, preto poskytol žalobcom súdnu ochranu a ich žalobe v plnom rozsahu vyhovel.

1.3. O nároku na náhradu trov konania rozhodol podľa § 255 odsek 1 CSP a plne úspešným žalobcom priznal náhradu trov konania v rozsahu 100 %.

2. Krajský súd v Prešove v poradí tretím rozhodnutím z 22. apríla 2024 č. k. 7Co/51/2023-302 viazaný právnym názorom vysloveným v zrušujúcom uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „dovolený súd“) z 29. júna 2023 sp. zn. 2Cdo/231/2021 rozsudok súdu prvej inštancie z 26. apríla 2019 č. k. 24C/142/2016-185 zmenil tak, že žalobu zamietol (I. výrok) a žalovanému priznal voči žalobcom nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % (II. výrok).

2.1. V odôvodnení rozhodnutia odvolací súd uviedol, že v danej veci sa žalobcovia podľa § 137 písm. c) CSP domáhali určenia, že sú vlastníckymi darovanej nehnuteľnosti. Naliehavý právny záujem na určení vlastníckeho práva k nehnuteľnosti odôvodňovali tým, že v súčasnosti existuje stav právnej neistoty vo vzťahu k týmto nehnuteľnostiam a tento stav nemožno odstrániť inými právnymi prostriedkami, iba určovacím výrokom súdu, v zmysle ktorého katastrálny úrad opätovne zapíše za vlastníkov predmetných nehnuteľností žalobcov. Odvolací súd konštatoval, že súd prvej inštancie správne zistil skutkový stav veci, správne vyhodnotil jednotlivé dôkazy, avšak nesprávne právne vec posúdil. Odvolací súd uviedol, že vzhľadom na právny záver dovolacieho súdu je dôvodné stotožniť sa s odvolacou námietkou žalovaného, že v danom prípade výzvou na vydanie nehnuteľnosti doručenou žalovanému 7. júla 2016 zanikol právny vzťah vzniknutý na základe darovacej zmluvy. Žalovaný sa stal neoprávneným držiteľom a jeho povinnosťou bolo vydať, resp. vypratať predmetné nehnuteľnosti, ktoré boli predmetom darovania a mohli byť predmetom odvolania darovania. Žaloba v danej veci preto mala smerovať k vydaniu veci, či vyprataniu nehnuteľnosti (§ 137 písm. a) CSP), nie k určení vlastníckeho práva žalobcov. Nakoľko žalobcovia podanou žalobou žiadali o určenie vlastníckeho práva (§ 137 písm. c) CSP), na takomto určení nebol daný naliehavý právny záujem žalobcov, keďže k dispozícii mali iný spôsob ochrany tvrdeného práva. Vzhľadom na prijatý právny názor o neexistencii naliehavého právneho záujmu žalobcov na určení vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, ktorý súd skúma vždy ex officio, sa odvolací súd ďalšími odvolacími námietkami žalovaného nezaoberal a odvolaním napadnutý rozsudok v zmysle § 388 CSP zmenil tak, že žalobu zamietol.

2.2. O trovách konania odvolací súd rozhodol v súlade s § 453 ods. 3 a § 396 ods. 1, ods. 2 CSP v

spojení s § 255 ods. 1 CSP podľa procesného výsledku konania tak, že žalovaný má proti žalobcom nárok na náhradu trov prvoinštančného, odvolacieho a dovolacieho konania v rozsahu 100 %. O výške náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí, samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník (§ 262 ods. 2 CSP).

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podali žalobcovia (ďalej aj „dovolatelia“) v celom rozsahu dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovali z ustanovení § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Navrhli, aby dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho ako aj okresného súdu a vec vrátil na ďalšie konanie, eventuálne, aby napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zmenil tak, že žalobe vyhovie.

3.1. Dovolatelia poukázali na skutočnosť, že dovolací súd vyslovil názor, v zmysle ktorého úlohou odvolacieho súdu bude opätovne prejednať a rozhodnúť o podanom odvolaní žalovaného a zákonu zodpovedajúcim spôsobom sa vysporiadať s uplatnenými odvolacími námietkami. K iným námietkam žalovaného uvedeným v jeho dovolaní sa dovolací súd výslovne nevyjadril, a to ani k podstatnej námietke o neunesení dôkazného bremena žalobcov tvrdenia o hrubom porušení dobrých mravov zo strany žalovaného o takej intenzite, ktorá by svedčila nároku na odvolanie darovania a vrátenia daru. Podľa názoru dovolateľov v konaní bola dostatočne preukázaná skutočnosť hrubého porušenia dobrých mravov zo strany žalovaného, ktorá odôvodňovala ich právo odvolať darovanie nehnuteľnosti a žiadať vrátenie daru voči žalovanému, pričom „v opačnom prípade ak by tomu tak nebolo, by sa určite k tomu dovolací súd vyjadril a vytkol odvolaciemu súdu, že ohľadne tejto otázky nesprávne vyhodnotil vykonané dokazovanie“. Dovolatelia tiež uviedli, že dovolací súd výslovne v odôvodnení zrušujúceho uznesenia nevyslovil právny záver, že by sa vrátenie daru malo realizovať výslovne iba žalobou o vypratanie nehnuteľnosti. Podľa názoru žalobcov odvolací súd nesprávne vyhodnotil právny záver dovolacieho súdu, ide o prekvapivé rozhodnutie odvolacieho súdu, keďže s ohľadom na právny názor dovolacieho súdu neočakávali zmenu rozsudku súdu prvej inštancie zamietnutím žaloby, ale jeho potvrdenie s náležitým a presvedčivým odôvodnením.

3.2. Žalobcovia aj v dovolacom konaní zotrvali na svojom názore, že v prípade, ak by sa žalobcovia domáhali vrátenia daru žalobou o vypratanie nehnuteľnosti, nebol by týmto spôsobom odstránený stav právnej neistoty. Ak by sa katastrálnemu úradu predložil k zápisu zmeny osôb, ktorým svedčí vlastnícke právo v katastri nehnuteľnosti rozsudok o vyprataní nehnuteľnosti, nebol by schopný zápisu zmeny vlastníckeho práva späť zo žalovaného na žalobcov, keďže vo výrokovej časti by nebola žiadna zmienka o určení vlastníckeho práva. Katastrálny úrad by s veľkou pravdepodobnosťou vyzval žalobcov, aby podali voči žalovanému žalobu o určenie vlastníckeho práva. Názor, že iba rozsudok znejúci na vypratanie nehnuteľnosti by bol rozhodnutím s konečnou platnosťou, ktorým by sa úplne odstránil stav neistoty medzi stranami sporu, je nesprávny. Odvolací súd sa svojím rozhodnutím odklonil od rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (sp. zn. 6Cdo/179/2010, sp. zn. 1Sžo/40/2004). Podľa názoru dovolateľov žalobou úspešne sa domáhať vydania veci je možné len po zmene zápisu vlastníctva k veciam v katastri nehnuteľností, na čo slúži iba deklaratórne rozhodnutie súdu o určení vlastníctva. Žalobcovia naliehavý právny záujem na určení vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam odôvodnili aj v dovolacom konaní skutočnosťou, že v čase podania žaloby existoval stav právnej neistoty vo vzťahu k týmto nehnuteľnostiam a tento stav nemožno odstrániť inými právnymi prostriedkami, pričom uviedli, že právna teória sa prikláňa k záveru, že, ak predmetom daru je nehnuteľnosť a obdarovaný odmieta darcomi nehnuteľnosť dobrovoľne odovzdať a prepísať v katastri nehnuteľností, potom sa musí darca domáhať vrátenia daru iba žalobou o určenie vlastníckeho práva. Rozhodnutie súdu priamo nezakladá vznik vlastníckeho práva darcu, je len právnym titulom pre zápis vlastníckeho práva darcu do katastra nehnuteľností, ktorý sa vykoná záznamom. Názor odvolacieho súdu, že žaloba mala smerovať k vydaniu veci, či vyprataniu nehnuteľnosti, nie k určení vlastníckeho práva žalobcov je podľa názoru žalobcov nesprávny. Ak by odvolací súd odôvodnil svoje rozhodnutie tým, že žalobcovia sa mali domáhať žalobou voči žalovanému súčasne určenia vlastníckeho práva aj vypratania nehnuteľnosti, „bolo by možné túto argumentáciu súdu aspoň pochopiť.“

3.3. Uviedli, že po nadobudnutí právoplatnosti druhého rozhodnutia odvolacieho súdu rozsudku zo dňa 20. 7. 2020, keď žalobcovia, resp. žalobca 1/ boli opätovne zapísaní v katastri nehnuteľností ako vlastníci nehnuteľností došlo k prevodu vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, ktoré tvorili predmet tohto sporu, na žalovaného a na iné osoby: v súčasnej dobe je žalovaný na základe darovacej zmluvy uzavretej so žalobcom 1/ zapísaný ako výlučný vlastník nehnuteľností parc. č. 291/2, stavby súp. č. R.

a R. stojace na parc. č. 291/3 na liste vlastníctva č. XXXX, vnuk žalobcov H. W. je na základe kúpnej zmluvy uzavretej so žalobcami zapísaný ako výlučný vlastník parc. č. 294/1 na liste vlastníctva č. XXXX a U. W. zapísaný ako výlučný vlastník parc. č. 294/2, 294/7, 294/8 a 294/9, ktoré vznikli rozdelením pozemku parc. č. 294/2, na Liste vlastníctva č. XXXX, aj ako výlučný vlastník stavby súp. č. XXX, ktorá sa vybuďovala po uzavretí tejto zmluvy na pozemku, parc. č. 294/7 a je zapísaná na Liste vlastníctva č. XXXX, a výlučným vlastníkom pozemkov parc. č. 294/3, 294/4 a 294/5, ktoré vznikli oddelením z pozemku parc. č. 294/2, ktorý vznikol oddelením pozemku parc. č. 294, je aktuálne Obec T. na Liste vlastníctva č. XXX. K vzniku ďalších súdnych sporov s pravdepodobnosťou dôjde, keďže katastrálny úrad bude musieť postupovať podľa § 36a ods. 3 až 5 zákona č. 162/1995 Z. z. katastrálneho zákona a vyzvať žalovaného, aby podal na súde žalobu o určenie práva k nehnuteľnosti voči osobám, pre ktoré nie je napadnuté rozhodnutie záväzné a sú zapísané v katastri ako vlastníci nehnuteľnosti.

3.4. Dovolatelia namietali tiež, že odvolací súd rozhodol o náhrade trov konania formálne, keď zohľadňoval iba procesný výsledok konania, mal vziať v úvahu existenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa (vysoký vek žalobcov, žalobcovia nechceli žalovaného z predmetných nehnuteľností vystať, chceli sa domôcť určenia vlastníckeho práva), na základe ktorých mohol o náhrade trov konania rozhodnúť tak, že ich náhradu nepriznáva žiadnej zo strán sporu.

3.5. Dovolatelia v zmysle § 444 CSP navrhli, aby dovolací súd odložil právoplatnosť a vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia, pričom dôvod hodný osobitného zreteľa videli v skutočnosti, aby do času, kým dovolací súd nerozhodne sa nemohlo postupovať podľa § 36a ods. 3 až 5 zákona č. 162/1995 Z. z. katastrálneho zákona, teda k zápisu poznámky a výzve katastrálneho úradu žalovanému, aby podal na súde žalobu o určenie práva k nehnuteľnosti voči osobám, pre ktoré nie je citované rozhodnutie odvolacieho súdu záväzné a sú zapísané v katastri ako vlastníci nehnuteľností.

4. Žalovaný vo vyjadrení k podanému dovolaniu žalobcov navrhol dovolanie podané žalobcami podľa § 448 CSP zamietnuť ako nedôvodné, pričom rozsudok odvolacieho súdu a jeho odôvodnenie považoval za vecne správny a zákonný. Poukázal na to, že podľa výkladu podávaného ustálenou súdnou praxou je naliehavý právny záujem daný najmä tam, kde by bez požadovaného určenia bolo právo žalobcu ohrozené, alebo by sa jeho postavenie stalo neistým. Žaloba preto spravidla nemôže byť opodstatnená tam, kde možno žalovať na splnenie povinnosti (uznesenie NS SR, sp. zn. 2Cdo/28/2009). V tomto konaní žalobcovia naliehavý právny záujem neosvedčili, keďže sa namiesto vydania veci domáhali určenia, že nimi označené nehnuteľnosti sú ich vlastníctvom. O nedôvodnosti podaného dovolania a nevykonateľnosti požadovaného petitu svedčí podľa jeho názoru aj to, že žalobca 1/ počas dovolacieho konania spätne na neho previedol vlastnícke právo k pozemkom (parc. č. C KN 291/2, 291/3 a 293 a k stavbám súp. č. XXX a XXX postavených na pozemkoch - parc. č. C KN 291/3 a 291/2), a tiež aj na ich vnukov.

5. Podľa § 444 ods. 1, 2 CSP dovolací súd môže na návrh odložiť právoplatnosť a vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia, ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa.

6. Dovolací súd nezistil splnenie podmienok pre odklad vykonateľnosti dovolaním napadnutého rozhodnutia podľa ustanovenia § 444 ods. 1 CSP a v súlade s ustálenou praxou o tom nevydal samostatné rozhodnutie (pozri napr. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/144/2019 alebo 2Cdo/91/2021, ktoré prešlo aj testom ústavnosti, viď IV. ÚS 578/2022 a v ňom odkaz na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4SŽ/165/95).

7. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je v časti namietaných vád o náhrade trov konania prípustné, a vzhľadom na uplatnený dovolací dôvod (§ 420 písm. f) CSP) zároveň aj dôvodné. Vo zvyšnej časti je dovolanie neprípustné.

8. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421

CSP.

9. Dovolatelia vyvodzovali prípustnosť dovolania kumulatívne z dôvodov podľa § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

10. Podľa § 420 písm. f) CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej, alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

11. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov.

12. Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, či 4Cdo/3/2019, 8Cdo/152/2018, bod 26., 5Cdo/57/2019, bod 9., 10.) alebo prekvapivosťou rozhodnutia vtedy, keď odvolací súd vydá rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu veci predvídať, čím bola strane sporu odňatá možnosť právne a skutkovo argumentovať vo vzťahu k otázke, ktorá sa s ohľadom na právny názor odvolacieho súdu javila ako významná pre jeho rozhodnutie, či rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní, (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.).

13. Dovolatelia namietali „prekvapivosť“ rozhodnutia odvolacieho súdu.

14. V rozhodovacej praxi najvyššieho súdu sa pod „prekvapivým rozhodnutím“ rozumie rozhodnutie, ktorým odvolací súd na rozdiel od súdu prvej inštancie, za rozhodujúcu považoval skutočnosť, ktorú nikto netvrdil alebo nepopieral, resp. ktorá nebola predmetom posudzovania súdom prvej inštancie. Prekvapivým je rozhodnutie odvolacieho súdu „nečakane“ založené na iných právnych záveroch než rozhodnutie súdu prvej inštancie (porovnaj 3Cdo/102/2008), resp. rozhodnutie z pohľadu výsledkov konania na súde prvej inštancie „nečakane“ založené nepredvídateľne na iných „nových“ dôvodoch, než na ktorých založil svoje rozhodnutie súd prvej inštancie, pričom strana sporu v danej procesnej situácii nemala možnosť namietat ne/správnosť „nového“ právneho názoru zaujatého až v odvolacom konaní (porovnaj 5Cdo/46/2011). O tzv. prekvapivé rozhodnutie ide predovšetkým vtedy, ak odvolací súd založí svoje rozhodnutie vo veci na iných právnych záveroch ako súd prvej inštancie, za súčasného naplnenia tej okolnosti, že proti týmto iným (odlišným) právnym záverom odvolacieho súdu, nemá strana konania možnosť vyjadrovať sa, právne argumentovať, prípadne predkladať nové dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvej inštancie, nejavili ako významné (viď aj uznesenie najvyššieho súdu z 21. marca 2018, sp. zn. 7Cdo/1/2018).

14.1. Za prekvapivé rozhodnutie nemožno považovať také rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré je založené na aplikácii toho istého zákonného ustanovenia, ktoré aplikoval súd prvej inštancie, avšak s tým rozdielom, že odvolací súd dospeje k odlišnému právnemu záveru. Civilné sporové konanie je kontradiktórnym konaním, v ktorom žalobca tvrdí a preukazuje dôvodnosť aj procesnú prípustnosť podanej žaloby a žalovaný jej dôvodnosť a procesnú prípustnosť popiera a vyvracia.

14.2. Z obsahu spisu dovolací súd zistil, že oba sudy posudzovali procesnú prípustnosť žaloby a riešili otázku naliehavého právneho záujmu v zmysle ustanovenia § 137 písm. c) CSP t. j. na vec aplikovali

rovnaké ustanovenie všeobecného právneho predpisu, i keď odlišne. Obe sporové strany poznali možné alternatívy riešenia sporu a mali možnosť argumentovať nielen vo svoj prospech, ale aj zaujať stanovisko, prečo argumenty protistrany považujú za neopodstatnené a nespôsobilé privodiť protistrane úspech v spore. Po zrušujúcom rozhodnutí najvyššieho súdu bolo žalobcom zrejmé, akou otázkou sa bude odvolací súd špecificky zaoberať. Z rozhodnutia dovolacieho súdu vyplýva, že predmetom odvolacieho prieskumu bude žalovaným namietaná otázka existencie resp. neexistencie naliehavého právneho záujmu na určovacej žalobe (viď ods. 15 uznesenia dovolacieho súdu) a otázka, či žaloba o vydanie veci resp. vypratanie nehnuteľností podľa § 137 písm. a) CSP nemá prednosť pred žalobou o určenie vlastníckeho práva žalobcov podľa § 137 písm. c) CSP (viď ods. 20 uznesenia dovolacieho súdu). Žalobcovia mali možnosť identifikovať a reagovať na rozhodujúcu spornú okolnosť - procesná prípustnosť podanej žaloby v zmysle § 137 CSP, a aj argumentovali a zaujali stanovisko k názoru žalovaného prezentovaného v odvolaní, o čom svedčí ich vyjadrenie k odvolaniu zo dňa 12. 06. 2019 (č. l. 218). Odvolací súd tak nezaložil svoje rozhodnutie na nových, prekvapivých, predtým neriešených alebo neuplatnených právnych záveroch. S poukazom na uvedené nemohlo dôjsť k procesnej vade konania uvedenej v § 420 písm. f) CSP a porušeniu práva na spravodlivý súdny proces. I keď sa odvolací súd priklonil k názoru žalovaného, v danom prípade nepoužil žiadne „nové“ ustanovenie právneho predpisu, ktoré by doteraz nebolo v konaní použité, resp. ku ktorému by strany nemali možnosť v doterajšom priebehu konania zaujať svoje stanovisko.

15. Ako už bolo uvedené, ak odvolací súd pri použití § 137 písm. c) CSP dospel k záveru, že napadnuté rozhodnutie súdu prvej inštancie spočíva na nesprávnom právnom posúdení procesnej prípustnosti určovacej žaloby, nemožno tento právny záver vnímať ako „nový“, „prekvapivý“, (t. j. založený na inom ustanovení právneho predpisu - inom právnom dôvode, príp. na skutočnostiach, ktoré sa dovtedy nejavili ako významné), ktorý by v doterajšom konaní nebol vyslovený (odprezentovaný), a ku ktorému by žalobcovia nemali možnosť zaujať svoje stanovisko.

16. Na základe vyššie uvedeného možno uzavrieť, že odvolací súd v časti rozhodnutia vo veci samej nepostupoval spôsobom, ktorý by bol v rozpore s kogentnými procesnými ustanoveniami, a ktorým by došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f) CSP), a preto dovolanie žalobcov v tejto časti ako procesne neprípustné odmietol podľa § 447 písm. c) CSP.

17. Dovolatelia namietali nesprávny procesný postup odvolacieho súdu v prípade rozhodnutia o náhrade trov konania. Výtýkali odvolaciemu súdu, že rozhodol o náhrade trov formálne, nevzal do úvahy existenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa (vek žalobcov, určovacia žaloba, správanie žalovaného), na základe ktorých podľa ich názoru mohol rozhodnúť tak, že náhradu trov konania žalovanému nepriznáva.

18. Z ustanovenia § 420 písm. f) CSP vyplýva, že dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej, alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

19. Podľa dovolacieho súdu je potrebné rovnaké kvalitatívne kritériá ako na odôvodnenie meritórneho rozhodnutia súdu uplatňovať aj na rozhodnutie o trovách konania, preto bolo povinnosťou odvolacieho súdu vyrovnať sa aj v tejto časti svojho rozhodnutia jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie podstatné a právne významné, uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie o náhrade trov konania založil. Súd by mal byť preto vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení koherentný, t. j. jeho rozhodnutie musí byť konzistentné a jeho argumenty musia podporiť príslušný záver, súčasne musí dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť.

20. Najvyšší súd vo svojom rozhodnutí sp. zn. 9Cdo/114/2020 vyslovil, že ustanovenie § 257 CSP predstavuje odchýlku od zásady zodpovednosti za výsledok a od zásady zodpovednosti za zavinenie. Pri rozhodovaní o náhrade trov konania prichádza do úvahy v prípadoch, keď sú naplnené všetky

predpoklady na priznanie náhrady trov konania, avšak súd dospeje k záveru, že sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, pre ktoré náhradu trov celkom alebo sčasti neprizná. Musí však ísť o celkom výnimočný prípad, ktorý musí byť v rozhodnutí aj náležite odôvodnený. Výnimočnosť môže spočívať tak v okolnostiach danej veci, ako aj v okolnostiach na strane strán sporu. Pri posudzovaní okolností hodných osobitného zreteľa treba prihliadať na osobné, majetkové, zárobkové a iné pomery všetkých účastníkov konania a tiež na okolnosti, ktoré viedli účastníkov k uplatneniu práva na súde a ich postoj v konaní (sp. zn. MCdo/14/99 z 1. septembra 2000). Mechanizmus rozhodovania o náhrade trov konania vychádza z toho, že súd si najskôr zistí naplnenie predpokladov na priznanie náhrady trov konania niektorej sporovej strany, či účastníka konania (zásada úspechu, zásada procesného zavinenia) a následne súd zisťuje, či tu (nie)sú dané výnimočné moderačné dôvody. Za také možno považovať najmä neprimeranú tvrdosť priznania náhrady trov konania, podiel oboch strán na vzniku a priebehu sporu, povahu a okolnosti sporu, zložitnosť doposiaľ neriešenej právnej problematiky, osobné pomery strany sporu a iné. Pri kladnom zistení súd náhradu trov konania inak oprávnenému subjektu neprizná. Pri zápornom zistení súd v odôvodnení musí skonštatovať, že nezistil existenciu výnimočných dôvodov moderácie v zmysle § 257 CSP a z tohto dôvodu zotrváva na prvotne (pôvodne) deklarovanom závere o náhrade trov konania. Bez úvahy súdu o (ne)uplatnení moderačného ustanovenia (§ 257 CSP) v prípade aplikácie § 255 a § 256 ods. 1 CSP nie je možné považovať rozhodnutie súdu o trovách konania za náležite odôvodnené, teda také, ktoré jasne dáva odpovede na rozhodné skutkové a právne otázky súvisiace s rozhodovaním o náhrade trov konania. Na účely moderácie nie je rozhodujúce, na základe akej zásady boli trovy uložené a ktorá strana ich má platiť; moderovať možno aj trovy zastaveného konania. Rozhodnutie o trovách konania však nemá byť výsledkom mechanického posudzovania zavinenia či úspechu v procese, ale celkovým zhodnotením okolností prípadu (Zo súdnej praxe 4/2021, č. 34, IV. ÚS 480/2018). Súd v prípade použitia ustanovenia § 257 CSP je povinný „vytvoriť procesný priestor“ umožňujúci stranám sporu vyjadriť svoje stanovisko k prípadnému použitiu tohto ustanovenia [pozri k tomu rozsudok ESLP Čepek proti Českej republike (sťažnosť č. 9815/10) ako aj nálezy Ústavného súdu ČR sp. zn. PL. ÚS 46/13 a sp. zn. I. ÚS 1593/15]. Podľa ustálenej súdnej praxe (pozri bližšie napr. nález Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 119/03 či uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5Cdo/67/2010) výnimočnosť použitia ustanovenia § 257 CSP, ako aj to, v čom súd videl, že išlo o prípad hodný osobitného zreteľa, musí byť náležite odôvodnené (I. ÚS 153/2018).

21. Odvolací súd rozhodnutie o náhrade trov konania odôvodnil § 453 ods. 3 a § 396 ods. 1, ods. 2 v spojení s § 255 ods. 1 CSP, podľa procesného výsledku konania. Vzhľadom na úspech žalovaného rozhodol tak, že má proti žalobcom nárok na náhradu trov prvoinštančného, odvolacieho a dovolacieho konania v rozsahu 100 %. V odôvodnení rozhodnutia neuviedol žiadnu úvahu o aplikácii § 257 CSP. Povinnosť súdu ex offio prihliadať na dôvody hodné osobitného zreteľa pri rozhodovaní o náhrade trov konania sa týka okolností, ktoré v konaní vyšli najavo, nie je povinný sám iniciatívne zisťovať skutkové okolnosti (t. j. ex offio vykonávať dôkazy), ktoré by prípadne mohli viesť k aplikácii ustanovenia § 257 CSP. V danej veci absentuje odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu o náhrade trov konania, či existujú dôvody hodné osobitného zreteľa v zmysle § 257 CSP pre výnimočné nepriznanie náhrady trov konania úspešnému žalovanému, čo zakladá nepreskúmateľnosť dovolaním napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu o nároku na náhradu trov konania a zároveň zakladá vadu zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP.

22. Vzhľadom na zistenie, že v konaní o nároku na náhradu trov konania došlo k procesnej vade v zmysle § 420 písm. f) CSP, ktorá skutočnosť je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, najvyšší súd rozhodnutie odvolacieho súdu v časti trov konania zrušil (§ 449 ods. 1 CSP) a vec v rozsahu zrušenia vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

23. Dovolatelia vyvodzujú prípustnosť ich dovolania aj z § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

24. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

24.1. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval, alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

25. V zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu. K tomu dovolací súd uvádza nasledovné:

25.1. Pre právnu otázku, ktorú má na mysli § 421 ods. 1 písm. a) CSP, je charakteristický odklon jej riešenia, ktorý zvolil odvolací súd, od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu. Ide tu teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov odvolacieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky, odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od „ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu“. V dovolaní, ktorého prípustnosť sa vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. a) CSP, by mal dovolateľ: a/ konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b/ vysvetliť (a označením konkrétneho stanoviska, judikátu alebo rozhodnutia najvyššieho súdu doložiť), v čom sa riešenie právnej otázky odvolacím súdom odklonilo od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, c/ uviesť, ako mala byť táto otázka správne riešená (k tomu pozri napr. rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/6/2017; podobne tiež napr. 4Cdo/95/2017 a 7Cdo/140/2017).

25.2. V dovolaní, prípustnosť ktorého je vyvodzovaná z § 421 ods. 1 písm. a) CSP, musí dovolateľ špecifikovať ním tvrdený odklon od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu bližšou konkretizáciou rozhodnutia (rozhodnutí) odvolacieho súdu, ktoré napĺňa pojem ustálená prax odvolacieho súdu (R 83/2018). Ustálená rozhodovacia prax najvyššieho súdu je vyjadrená predovšetkým v stanoviskách alebo rozhodnutiach najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky.

25.3. Bez konkretizovania podstaty odklonu odvolacieho súdu od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu nemôže najvyšší súd pristúpiť k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešili prvoinštančný a odvolací súd a v súvislosti s tým nahrádzať aktivitu dovolateľa, resp. advokáta, ktorý spísal dovolanie a zastupuje dovolateľa. V rozhodovacej praxi odvolacieho súdu je tiež ustálený názor, v zmysle ktorého sama polemika dovolateľa s právnymi závermi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika toho, ako odvolací súd pristupoval k riešeniu niektorého problému, významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v ustanovení § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

25.4. Dovolací súd považuje za potrebné uviesť, čo sa považuje za ustálenú súdnu prax odvolacieho súdu. Do tohto pojmu patria predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Súčasťou ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu je tiež prax vyjadrená opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili, prípadne tieto názory akceptovali a z hľadiska vecného na ne nadviazali (3Cdo/158/2017, 4Cdo/95/2017, 5Cdo/87/2017, 6Cdo/21/2017). Do ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 CSP treba zahrnúť aj naďalej použiteľné, legislatívnymi zmenami a neskoršou judikatúrou neprekonané civilné rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierkach súdnych rozhodnutí a stanovísk vydávaných Najvyššími súdmi ČSSR a ČSFR, ďalej v Bulletin Najvyššieho súdu ČSR a vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR a napokon aj rozhodnutia, stanoviská a správy o rozhodovaní súdov, ktoré boli uverejnené v Zborníkoch najvyšších súdov č. I., II. a IV. vydaných SEVT Praha v rokoch 1974, 1980 a 1986.

25.5. Zhrnúť vyššie uvedené z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP je relevantná len taká otázka, ktorá kumulatívne vykazuje všetky nižšie uvedené znaky: a/ musí ísť o otázku riešenú odvolacím súdom, ktorá je buď hmotnoprávneho alebo procesnoprávneho charakteru, b/ spôsob jej vyriešenia odvolacím súdom zakladá „odklon“ od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, c/ odvolací súd na jej riešení založil svoje rozhodnutie, d/ uvedená otázka musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní, e/ vždy musí ísť o otázku právnu, nie skutkovú; ak niektorý z týchto znakov

chýba, dovolanie nie je podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP prípustné (k tomu pozri R 1/2018).

26. Dovolací súd v tejto súvislosti poukazuje, že najvyšší súd môže pri posúdení prípustnosti dovolania zohľadňovať aj tie svoje stanoviská a rozhodnutia, ktoré dovolateľ neoznačil (k tomu pozri I. ÚS 51/2020).

27. Podľa dovolateľov sa odvolací súd pri posúdení otázky procesnej prípustnosti podanej žaloby, konkrétne otázky existencie naliehavého právneho záujmu na podanej určovacej žalobe resp. prednosti žaloby o vydanie veci pred žalobou o určenie vlastníckeho práva odklonil od rozhodovacej praxe najvyššieho súdu, pričom za rozhodné označili rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 6Cdo/179/2010, sp. zn. 1Sžo/40/2004.

28. Dovolatelia odôvodňujú existenciu naliehavého právneho záujmu na podanej určovacej žalobe tým, že v čase podania žaloby existoval stav právnej neistoty vo vzťahu k dotknutým nehnuteľnostiam a tento stav nemožno odstrániť inými právnymi prostriedkami. Podľa nich sa právna teória prikláňa k záveru, že, ak predmetom daru je nehnuteľnosť a obdarovaný odmieta darcovi nehnuteľnosť dobrovoľne odovzdať a prepísať v katastri nehnuteľností, potom sa musí darca domáhať vrátenia daru iba žalobou o určenie vlastníckeho práva. Argumentovali taktiež praxou katastrálneho úradu pri zapisovaní zmeny vlastníckeho práva späť na pôvodných vlastníkov.

29. Pokiaľ ide o dovolateľmi označené rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 6Cdo/179/2010, od ktorého sa mal podľa ich názoru pri riešení rozhodujúcej otázky odvolací súd odkloniť, dovolatelia z neho citovali nasledujúce právne vety: „...žaloba o určenie vlastníckeho práva a o vydanie veci, resp. o vypratanie nehnuteľnosti (aj bytu), je právnym prostriedkom vlastníka na ochranu svojho vlastníckeho práva. Základnými predpokladmi úspešnosti takejto žaloby sú preukázanie vlastníckeho práva žalobcu a skutočnosť, že žalovaný vec neprávom zadržuje, a pri určovacej žalobe aj preukázanie naliehavého právneho záujmu na žiadanom určení. V predmetnej veci bol naliehavý právny záujem žalobcu na určovacej žalobe daný jej spôsobilosťou byť podkladom pre zmenu zápisu vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností tak, aby zodpovedal skutočnému stavu.“ Dovolací súd k uvedenej citácii uvádza, že predmetom konania a posudzovania veci sp. zn. 6Cdo/179/2010 boli iné okolnosti ako v danej veci; najvyšší súd potvrdil právny výklad krajského súdu, ktorý interpretoval ustanovenia o neplatnosti právnych úkonov v súvislosti so zastretím právneho úkonu (pre nedostatok vôle v simulovanom úkone /darovacia zmluva k bytu/ a pre nedostatok formy v disimulovanom úkone /kúpna zmluva/). Vety citované a poukazované dovolateľmi najvyšší súd uviedol „len na doplnenie“(pozri odôvodnenie), nešlo o rozhodujúcu právnu argumentáciu v spore. Obsahujú všeobecný výklad o žalobách smerujúcich k ochrane vlastníckeho práva. Citované rozhodnutie sa však nezaoberalo konkrétnou otázkou procesnej prípustnosti žaloby, ktorou sa uplatňuje právo domáhať sa vrátenia daru podľa § 630 Občianskeho zákonníka. Dovolací súd preto konštatuje, že odvolací súd sa od namietaného rozhodnutia najvyššieho súdu pre jeho skutkovú a právnu rozdielnosť nemohol odkloniť a ani neodklonil.

30. Pokiaľ ide o dovolateľmi označené rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1Sžo/40/2004, od ktorého sa mal podľa ich názoru pri riešení rozhodujúcej otázky odvolací súd taktiež odkloniť, dovolatelia z neho citovali nasledujúcu právnu vetu „... pre existenciu kvalifikovaného porušenia dobrých mravov sa vyžaduje uznanie tejto skutočnosti takto konajúcou osobou (obdarovaným) alebo jej určenie rozhodnutím súdu v konaní.“ Ani v tomto prípade nie je predmetom posudzovania najvyšším súdom otázka procesnej prípustnosti určovacej žaloby v konaní o vrátenie daru podľa § 630 Občianskeho zákonníka. Použitý pojem „určenie rozhodnutím súdu“, o ktorý dovolatelia opierajú svoj právny názor, nezodpovedá pojmu určovacia žaloba resp. určovací výrok súdneho rozhodnutia. Aj v prípade žaloby o vydanie veci resp. vypratanie nehnuteľnosti podľa § 630 Občianskeho zákonníka je ako predbežná otázka riešená otázka existencie (určenia) kvalifikovaného porušenia dobrých mravov. Odvolací súd sa pri riešení rozhodujúcej otázky tohto konania od uvedeného rozhodnutia najvyššieho súdu neodklonil. Uvedené rozhodnutie nebolo možné použiť na predmetné konanie.

31. Je zrejmé, že dovolatelia v dovolaní nepoukázali na žiadne rozhodnutie najvyššieho súdu, od ktorého

by sa sudy nižších inšancií odklonili. Žalobcovia tak nedôvodne namietajú odklon od judikatúry najvyššieho súdu. Sama polemika s právnymi závermi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika prístupu odvolacieho súdu k právnemu posudzovaniu vecí významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v ustanovení § 421 ods. 1 písm. a) CSP (porovnaj rozhodnutie sp. zn. 3Cdo/6/2017).

32. Procesnú neprípustnosť určovacej žaloby v konaní o vrátenie daru, a tým zamietnutie žaloby, odvolací súd odôvodnil tak, že povinnosťou žalovaného bolo vydať, resp. vypratať nehnuteľnosti, ktoré boli predmetom darovania. Žaloba v danej veci preto mala smerovať k vydaniu vecí, či vyprataniu nehnuteľnosti (§ 137 písm. a) CSP), nie k určeniu vlastníckeho práva žalobcov. Nakoľko žalobcovia podanou žalobou žiadali o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam (§ 137 písm. c) CSP), na takomto určení nebol daný naliehavý právny záujem žalobcov, keďže k dispozícii mali iný spôsob ochrany tvrdeného práva. Odvolací súd konštatoval nedostatok naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení vlastníckeho práva žalobcov podľa § 137 písmeno c) CSP z dôvodu, že žalobcovia mali podať žalobu o splnenie povinnosti podľa § 137 písm. a) CSP, ktorou by sa domáhali uloženia povinnosti žalovanému vypratať nehnuteľnosti.

33. Dovolací súd nezistil nesprávnosť právneho posúdenia prípustnosti podanej určovacej žaloby a naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení odvolacím súdom.

34. Podľa § 137 písm. c) CSP žalobou možno požadovať, aby sa rozhodlo najmä o určení, či tu právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem; naliehavý právny záujem nie je potrebné preukazovať, ak vyplýva z osobitného predpisu.

35. Existencia naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, a preto i potreba v žalobe tvrdiť a dokazovať skutočnosti, z ktorých vyplýva jeho existencia, je u určovacích žalôb podľa § 137 písm. c) CSP jednou z nevyhnutných podmienok toho, aby bolo možné rozsudkom súdu žalobe meritórne vyhovieť. Tento právny záujem musí existovať v dobe, keď súd vyhlasuje rozsudok o veci. Žalobca má právny záujem na požadovanom určení len vtedy, ak by bolo bez tohto určenia ohrozené jeho právo alebo právny vzťah, ktorého sa zúčastňuje, alebo keby sa jeho právne postavenie bez tohto určenia stalo neistým. Na vznik žalobcovho právneho záujmu na určení stačí také správanie žalovaného, ktoré ukazuje úmysel žalovaného porušiť právo žalobcu, spôsobiť mu ujmu na jeho právnom postavení. Určovacia žaloba je prostriedkom, ktorý umožňuje poskytnúť ochranu právnemu postaveniu žalobcu skôr, než bude toto jeho postavenie porušené, takže jej cieľom je poskytnutie preventívnej ochrany. V tom spočíva jej rozdiel od žaloby na plnenie, ktorá je na mieste vtedy, keď už žalobcov právo porušené bolo, takže jej cieľom je reparácia. Akonáhle bolo právo porušené, nemá prevencia už žiadny zmysel a žalobca nemôže mať žiaden právny záujem na určení dotknutého práva, preto jeho určovacia žaloba nemôže mať úspech a v tomto zmysle je neprípustná. Žalobca má už právny záujem iba na reparácii dôsledkov porušenia práva, teda na plnení, ktorý však nemusí nijako zvlášť tvrdiť ani zdôvodňovať alebo dokazovať, pretože jeho existencia je samozrejým dôsledkom porušenia práva, ktoré však musí byť tvrdené (opisom rozhodujúcich skutočností) a dokázané. (porovnaj R 88/1968)

36. Podľa § 630 Občianskeho zákonníka darca sa môže domáhať vrátenia daru, ak sa obdarovaný správa k nemu alebo členom jeho rodiny tak, že tým hrubo porušuje dobré mravy.

37. Doterajšia súdna prax vychádza z toho, že, ak darca využije svoje právo na vrátenie daru podľa § 630 Občianskeho zákonníka, zanikne darovací vzťah okamihom, keď jeho prejav vôle obsiahnutý v žalobe bol doručený obdarovanému; týmto okamihom sa obnovujú pôvodné právne vzťahy, vrátane obnovy vlastníctva darcu k daru - nehnuteľnosti, a to s účinkami ex nunc. Pretože táto reštitučná povinnosť nie je špeciálne upravená, treba použiť ustanovenia, ktoré upravujú právne vzťahy najbližšie, t. j. predovšetkým ustanovenia o bezdôvodnom obohatení (§ 451 a nasl.). Súdna prax z toho ďalej vyvodzuje, že ak ide o nehnuteľnosť, možno sa v prípadoch, keď obdarovaný s nehnuteľnosťou ďalej disponuje, užíva ju, domáhať vrátenia daru žalobou na vypratanie. Ak možno žalovať na splnenie povinnosti podľa § 137 písm. a) CSP, ako už bolo vyššie uvedené, určovacia žaloba podľa § 137 písm.

c) CSP nemá opodstatnenie. Nárok na vrátenie daru je potrebné na súde uplatniť s prihliadnutím na to, čo bolo predmetom darovacej zmluvy. Pri žalobe na plnenie treba pri formulácii žalobného petitu, (a teda aj pri formulácii výroku rozsudku) pamätať na vzťah k možnému výkonu rozhodnutia (exekúcii). Ak sú splnené predpoklady na vrátenie darovanej nehnuteľnosti, môže darca uplatniť svoje právo žalobou na vypratanie nehnuteľnosti (pozemku, domu či inej stavby).

38. V danej veci zo skutkového stavu zisteného súdmi nižších inštancií vyplýva, že predmetom konania nie je poskytnutie preventívnej ochrany žalobcom, pretože právo žalobcov na vrátenie daru bolo už porušené, žalovaný odmieta napriek výzve vydať žalobcom nehnuteľnosti, ktoré mu boli darované. Žalovaný nehnuteľnosti aj po odvolaní daru podľa skutkového stavu zisteného nižšími súdmi užíva, podniká v nich. Žalobcovia tak majú záujem na reparácii svojho vlastníckeho práva, vydaní resp. vypratání nehnuteľností, ktoré boli predmetom daru, od žalovaného. Určovacia žaloba podľa § 137 písm. c) CSP v tomto prípade nemá opodstatnenie.

39. Žalobcovia v závere dovolania za účelom preukázania naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení tvrdili, že po predchádzajúcom (neskôr dovolacím súdom zrušenom) rozhodnutí odvolacieho súdu, ktorým bolo určené vlastnícke právo žalobcov k dotknutým nehnuteľnostiam, niektoré nehnuteľnosti previedli na iné osoby (vnukov), medzi nimi aj na žalovaného a časť nehnuteľností je aktuálne evidovaná vo vlastníctve obce T.. Tiež uviedli, že nehnuteľnosti boli rozdelené a odčlenené a v súčasnosti sú v katastri nehnuteľností zapísané pod novým číslom (prečíslované). Z obsahu spisu vyplýva, že tieto nové okolnosti (novoty) neboli predmetom dokazovania na súdoch nižších inštancií, žalobcovia ich v odvolacom konaní neuplatnili (netvrdili), ani neboli predmetom skutkového stavu zisteného odvolacím súdom v ďalšom konaní pred vydaním napadnutého rozhodnutia. Z prieskumnej povahy dovolacieho konania a z charakteru dovolacieho konania vyplýva, že dokazovanie sa v ňom nevykonáva a dovolaciemu súdu ani neprislúcha prehodnocovať dôkazy vykonané v konaní na súdoch nižšej inštancie. Dovolaním sa nemožno domáhať revízie skutkových zistení urobených súdmi nižšej inštancie. Dovolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP).

39.1. Dovolací súd na margo argumentu dovolateľov o právnom záujme na podanej určovacej žalobe z dôvodu zápisu v katastri nehnuteľností poukazuje, že dovolatelia sa domáhali, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zmenil tak, že vyhovie ich žalobe v znení, ako ju podali, t. j. v znení zodpovedajúcom stavu zápisu nehnuteľností v katastri v čase podania žaloby. V zásade je vylúčené vyhovieť žalobe, ktorá nezodpovedá aktuálnemu stavu zápisov nehnuteľností v katastri nehnuteľností (vytvorenie nových parciel). Právny záujem na určovacej žalobe musí existovať v čase vyhlásenia rozhodnutia. Je zrejmé, že v danom prípade by aj prípadné vyhovieť určovacej žalobe v znení, ako navrhujú dovolatelia (neaktuálny stav), nevedlo k sledovanému výsledku t. j. k zmene zápisu v katastri nehnuteľností.

40. Dovolací súd vzhľadom na vyššie uvedené odmietol dovolanie žalobcov podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, a to s poukazom na ustanovenie § 447 písm. f) CSP.

41. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, odvolací súd je viazaný právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

42. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

43. Toto uznesenie bolo prijaté senátom najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.